

Præscript. ibi: « Illud autem te scire volumus, et tenere, quod adversus ecclesias minorem præscriptionem quam quadraginta annorum Romana Ecclesia non admittat, licet quidam canones comprobent tricennalem. » Plura de hoc infra lib. V. tit. XXXIII. *de Privilegiis.*

80. *Amittitur etiam transactione et pacto.* — Resp. III. Ulterius amitti potest privilegium non solvendi decimas « transactione, conventionem, seu pactionem » facta inter partes, parochum v. g. et regulares, si hi privilegium vel ex toto, vel ex parte remittunt. Caret controversia textu claro c. III. c. *Dilecti.* 8. in fin. c. *Suggestum.* 9. et c. penult. h. t. Ratio est, quia « unicuique liberum est suo juri renuntiare. » c. *Si de terra.* 6. *de Privileg.* Et quidem talis transactio seu conventio absolute facta extendit se etiam ad futura ac nova privilegia, ita ut per hæc nullatenus derogetur priori conventioni seu transactioni super decimis factæ; nisi in novo privilegio de tali conventionem expressa fiat mentio, eique expresse derogetur. textu claro c. *Ex multiplici.* 3. h. t. et ibi Abbas, n. 1; Barbosa, n. 1. Ancharanus, et Joan. Andreas, ibid. cum communi.

81. *Si fiat cum consensu legitimorum superiorum.* — Ut autem talis compositio consistat, fieri debet cum consensu legitimorum superiorum juxta ordinis statuta et regulas, ita ut privilegio alicui toti religioni, aut provinciæ concessio, a privatis prælatis, vel a superioribus renuntiari non possit. Ratio est, quia « pacto privatorum juri communi derogari minime potest, » c. *Si diligenti.* 12. *de Foro compet.* Secus est, si alicui monasterio soli, aut conventui privilegium sit concessum, tunc enim prælatus cum consensu capituli, conventionem privilegio renuntiare valet cit. c. *Ex multiplici.* 3. h. t.

82. *Compendiosa notitia de privilegiis religiosorum quoad exemptionem a decimis.* — Porro ut in compendio sciatur, quinam religiosi, quomodo, et a quibus decimis solvendis per privilegium sint exempti? fit sequens brevis recapitulatio dicatorum. Videlicet, quod primo omnes regulares de jure communi, seu per privilegium juri communi insertum, sint exempti a solvendis decimis de novalibus, quæ vel propriis manibus, vel propriis sumptibus colunt per dicta n. 62. Cui privilegio nec in minimo derogatum est per c. *Nuper.* 34. h. t. uti cum Abbate, in cit. cap. xxxiv. a. t. n. 3, ad finem; Fagnano, ibid. n. 22;

Pirhing, h. t. n. 58, et aliis docet communis, eo quod in cit. c. prorsus nulla mentio fiat de novalibus, sed contra quorundam privilegia solum statuatur, ut decimas solvant de terris alienis, necnon et de propriis illis, de quibus prius, antequam nempe ad eos pervenerunt. Decimæ solvebantur: quæ constitutio nullo modo efficere potest novalia, utpote terras, quæ juxta dicta n. 70. ultra memoriam hominum absque cultura existentes, de novo ad culturam rediguntur; de talibus enim, hoc ipso quod incultæ ac infrugiferae fuerint decimæ prius non solvebantur.

83. Secundo, eodem jure communi omnes regulares sunt exempti a solutione decimarum de hortis, et animalium nutrimentis, quæ propriis manibus, aut sumptibus colunt, per dicta n. 62.

Tertio, Cistercienses dicto jure communi ulterius specialiter sunt exempti solutione decimarum etiam de prædiis et terris non novalibus illis, de quibus, antequam ad eos pervenerunt, decimæ non solvebantur per dicta n. 63.

84. De reliquis autem prædiis, terris, agris, et fundis omnibus, etiamsi eas propriis manibus et sumptibus colant, de jure communi decimas dare omnes regulares, nullo excepto, æque tenentur ac laici per dicta n. 53. arg. c. *Ex parte.* 10. et c. penult. h. t. Quod intellige non tantum de fundis, terris, agris, prædiis, etc. quæ emptione, vel alio contractu oneroso acquirunt, sed etiam quæ eisdem pro fundatione monasterii Ecclesiæ, aut ipsorum religiosorum donantur. Abbas, in cit. c. *Nuper.* 34. h. t. not. 1; Fagnanus, ibid. n. 10. et alii. Limita tamen in fundis, quibus ipsum inædificatur monasterium. Fagnanus, loc. cit. quia postquam in fundo aliquo monasterium fuit ædificatum, nullum amplius affert fructum fundus ille, consequenter frustra ibi quærantur decimæ.

85. Insuper tenentur ad decimas de omnibus terris, etiam novalibus, quæ ab alienis conducunt. Pariter debentur decimæ de novalibus propriis religiosorum, si ea aliis elocant per dicta n. 72. Quod si contra jus commune privilegium speciale objiciunt illud probare tenentur per dicta n. 69. (ADNOTATIO XLVIII.)

86. *Laici per nullam consuetudinem eximi possunt a solvendis decimis.* — Quæritur IV. An per consuetudinem, vel præscriptionem quis eximi possit a solvendis decimis? Resp. Laici nulla consuetudine, vel præscriptione

eximi possunt a solvendis decimis; nisi adsit consensus et approbatio summi Pontificis. Glossa in c. *In aliquibus.* 32. §. *Lege divina.* h. t. et Abbas, ib. n. 7. ac Innocentius, Felinus, in c. *Causam, quæ de præscript.*; cardinal. a Turrecrem., in c. *Revertimini.* cau. 16, q. 1. n. 14; Paul. Paris, l. IV. consil. 25. et communis antiquorum contra recentiores fere omnes tam theologos, quam canonistas. Conclusio necessario sequitur ex conclusione supra n. 14. posita, ubi probavimus. Decimas etiam formaliter sumptas esse de jure divino: hoc enim supposito, certum est laicos a decimis jure divino debitibus, nulla consuetudine aut præscriptione eximi posse cum nulla contra jus naturale aut divinum valeat consuetudo, c. fin. *Consuetud.* cum concordantiis.

87. *Nisi adsit consensus et approbatio Papæ, Taciturnitas Papæ non innuit tacitum consensum.* — Dicitur autem notanter, « nisi adsit consensus, et approbatio summi pontificis: » hic siquidem si adest, consuetudinem validam esse, omnes fatentur: si enim summus Pontifex absque consensu consuetudinis eximere quem potest a solvendis decimis, multo magis id poterit, concurrente consuetudine, modo nempe, quo diximus supra n. 61. Utrum autem taciturnitas Pontificis consensum tacitum, atque sufficientem innuat, olim controversum erat etiam apud veteres canonistas, uti videre est apud Abbatem, loc. cit. n. 8. ubi affirmativam amplectitur, ne tot animæ damnentur. Verum negativa juri tam veteri, quam novo conformior, et vel ideo tenenda est, tum quia jure repetitis vicibus habetur, decimas integras deberi jure divino, uti vidimus supra n. 14; tum quia Pontifex ad plurimas alias consuetudines, et corruptelas contra jus divinum, ac naturale passim vigentes tacet, et tamen tacendo eas approbare non censetur; ergo nec consuetudinem non solvendi decimas jure divino debitas taciturnitate approbare dicendus erit: cum non sit major ratio de uno quam altero; ubi autem eadem est ratio, pariter est discurrendum; cum de similibus idem sit judicium l. *Non possunt.* et seq. ff. *de Legib.* et § *Recte Instit.* *de Mandato:* unde ad punctum taciturnitatis reponitur illud juris: « Multa per patientiam tolerantur, quæ si in judicio deducta fuerint, tolerari non debent. » Accedit novissima constitutio Urbani VIII. quæ incipit *Romanus Pontifex*, et est 159. inter constitutiones

dicti in Pontificio in *Bullario Cherub.* ubi expresse protestatur, quod « per tolerantiam vel taciturnitatem, aut conniventiam » nullatenus velit suffragari alicui in iis, quæ sunt præjudicialia Ecclesiis, cujusmodi utique etiam est consuetudo laicorum non solvendi decimas, uti etiam observat Fagnanus, in c. *In aliquibus.* 32. h. t. n. 14.

88. *Solvuntur textus juris pro consuetudine allegati.* — Objicies I. Plures textus juris, ex quibus aperte colligi videtur, consuetudinem in decimis universaliter attendendam esse; sic enim dicitur c. *Cum sint homines.* 18. h. t. « In hujusmodi dubitatione (circa decimas) ad consuetudinem duximus recurrendum. » c. *Ad apostolicæ.* 20. eod. ibi: « Tu eligas in hoc casu (Decimarum) quod per consuetudinem diu obtentam ibidem noveris observatum. » Cum concordantiis. Resp. Per hos et alios juris textus, in quibus habetur, in materia decimarum attendendam esse consuetudinem locorum, penitus nihil pro se probare adversarios, quia in nullo eorum, nec in toto jure habetur, quod quis per consuetudinem omnino, vel ex parte immunis sit, vel esse possit a solvendis decimis sed tantum, quod attendi debeat consuetudo circa modum, quo solvi, et locum, in quo solvi debeant decimæ, uti aperte constat legenti citata c. *Cum sint homines*, et c. *Ad apostolicæ.* h. t. unde mirum, quod adversarii ex his textibus probare nitantur, consuetudine acquiri posse exemptionem a solvendis decimis.

89. Objicies II. c. *In aliquibus.* 32. h. t. ubi dicitur: « Illæ decimæ necessario solvendæ sunt, quæ debentur vel ex lege divina, vel loci consuetudine approbata: » ex quo manifeste patere videtur, non omnes sed aliquas tantum decimas deberi jure divino, aliquas vero videlicet formaliter sumptas sola consuetudine, quæ per contrariam consuetudinem iterum tolli potest per ea, quæ diximus lib. I. tit. IV. *de Consuetudine.* § 8. Resp. cum Glossa hunc textum intelligendum esse, sicut c. xviii. et xx. h. t. videlicet, quod circa modum et locum attendenda sit consuetudo: vel esse intelligendum de consuetudine approbata a summo Pontifice; ita ut vi consuetudinis a Pontifice approbatæ fieri possit, quod non integras decimas, sed tantum partem earum v. g. vigesimam aut trigesimam dare teneatur locus aliquis: quæ responsio conformis est textui, ubi tantum est sermo de consuetudine approbata circa

obligationem solutionis decimarum non integrarum, utpote ad quas de jure jam debitas nec consuetudo, nec approbatio requiritur, sed secundum partem tantum. Deinde responderi potest concedendo, quod aliquæ decimæ sola consuetudine debeantur, illæ nempe quæ solvuntur a personis de jure ad solvendas decimas non obligatis; quales sunt clerici c. II. h. t. item secundum aliquos decimæ personales, utpote secundum communissimam solo jure humano debitæ. Et ex his responsis patet, nec textum c. *In aliquibus* 32. h. t. nec alium textum quidquam probare pro adversariis.

90. *Immemoralis consuetudo licet æquivalet privilegio, non eximit a solvendis decimis.* — Objicies III. Consuetudo immemoralis æquivalet privilegio, ut habet communis apud Covarruviam, lib. I. *Variar. resolut.* c. XVII. n. 5, arg. l. fin. ff. *de Aqua, et aqua pluvia arc.* ergo saltem per hanc acquiri potest exemptio a solvendis decimis. Resp. Transmisso ant. negando consequentiam; quia Bulla Urbani VIII. supra n. 87. citata expresse contradicit: uti bene observat Fagnanus, in c. *In aliquibus* 32. h. t. n. 14. et in cap. I. *de Consuetud.* n. 57. Nec valet dicere dictam Bullam in his locis non esse promulgatam, vel saltem non receptam. Nam contra est, quod in eadem expresse etiam inter alia habeatur, non fuerit publicata, vel usu recepta, aut usu contrario quantumlibet longissimo abrogata; sunt verba § 4. ejusdem Bullæ.

91. *Quid de passim consuetudine vigente non solvendi decimas?* — Objicies IV. Per consuetudinem passim sublata sunt non tantum decimæ personales, sed etiam in plerisque locis prædiales et reales minutæ, ac in nonnullis locis etiam decimæ majores, et in aliis locis sunt diminutæ: ergo vel consuetudo hæc valida erit et licita: vel certe innumeri homines etiam alias timorati, qui huic consuetudini ubique se accommodant, graviter peccabunt. Resp. illos, qui vi solius consuetudinis, decimas reales non solvunt, secundum antiquorum (cum quibus et nos sentimus) sententiam: revera peccare omnes, quos non excusat ignorantia, vel bona fides, qua credunt, se male non agere sequendo communem gravissimorum doctorum opinionem. Cæterum relinquimus iudicio prudentis lectoris, quænam sententia antiquorum nempe, an recentiorum in hoc puncto probabilior. Solummodo monemus doctores

teneri sedulo indagare veritatem, illamque sententiam, quam revera judicant probabilior, ipsosmet non tantum sequi, sed et interrogare, aliis consulere, eo quod juxta omnes non liceat sequi sententiam probabilem relicta probabiliori in materia tangente præjudicium tertii, qualis est materia decimarum. (ADNOTATIO XLIX.)

§ V.

DE PERSONIS, QUIBUS DECIMÆ SUNT SOLVENDÆ.

92. *Decimæ jure divino debentur clericis Ecclesie ministris, olim per episcopos dividendæ.* — Quæritur I. Cuiam solvendæ sint decimæ? Ante responsionem notandum, quod jure divino decimæ solvi debeant clericis Ecclesie ministris, prout patet ex dictis supra n. 13. ac c. *Tua nobis* 26. h. t. ubi expresse dicitur, quod « Deus decimas in signum universalis domini sibi reddi præceperit, et in tantum, ut ad eas clericis exhibendas, quibus eas ipse pro suo cultu concessit, laici sint cogendi: » quibusnam autem Ecclesie ministris singulæ decimæ essent solvendæ, determinandum. Deus reliquit Ecclesie, ejusq.; summo capiti visibili, nempe Papæ, qui pro diversitate temporum et circumstantiarum decimas Ecclesie ministris diversimode assignavit. Et quidem olim decimæ omnes solvebantur loci episcopo, ad hoc, ut ille eadem clericis Ecclesie ministris, cuivis pro merito et exigentia in sua Diocesi fideliter distribueret, prout videre est in can. in cau. 16. q. 7. ibi: « Decimas sub manu episcopi esse censemus, ut ille, qui cæteris præest, omnibus juste distribuat, etc. quia inhonestum videtur, ut alii sacerdotes habeant, alii detrimentum patiantur. » Concordat, can. *Pervenit* 3. ead. cau. et q. ubi episcopus vocatur « divini mandati transgressor » quod decimas laicis, et non propriæ diocesis sacerdotibus distribuerit. Verum jure novo aliter disposuere Pontifices, uti dabunt conclusiones sequentes.

93. *De jure communi decimæ debentur parochis.* — Resp. I. Hodierno jure communi post factam parochiarum, ac honorum ecclesiasticorum divisionem, decimæ solvi debent parochis. Barbosa, *de Offic. et potest. paroch.* p. III. c. XXVIII, § 2. n. 7. et seqq.; Fagnanus, in c. *Cum contingat* 29. h. t.; Pirhing, h. t. n. 80. cum communi aliorum, claris juribus c. *Cum contingat* 9. h. t. ibi: « Per-

septio decimarum, ad parochiales Ecclesias de jure communi pertinet, » et c. *Cum tua* 30. eod. ibi: « Ad Ecclesias parochiales de jure communi spectat perceptio decimarum. » Nec est controversia inter doctores circa conclusionem de parochis in genere propositam: quia vero varii parochi, et Ecclesie parochiales sunt, proprii nempe et alieni baptismales et non baptismales; aliqua controversia est inter doctores cuiam parochi debeantur decimæ? Pro cujus decisione faciunt conclusiones sequentes.

94. *Decimæ prædiales pertinent ad parochum loci, in quo prædia existunt.* — Resp. II. De jure communi decimas prædiales parochi loci solvere debent non tantum parochiani proprii, sed etiam alieni de agris et prædiis, quæ intra limites talis parochiæ existunt, nisi in contrarium sit loci consuetudo. Prima pars de propriis parochianis est communis ac certa, patetque ex juribus præced. n. allegatis. Altera pars docetur a Glossa, in c. fin. *de Paroch.* §. *Prædiorum*, et n. c. *Ad apostolicæ* 20. vers. *Consuetudo*, necnon in c. *Cum sint* 18. vers. *Diversæ* h. t.; Fagnanus, in c. *Cum contingat* h. t. n. 21; Abbas, in c. *Cum sint* 18. h. t. n. 6; Pirhing, h. t. n. 85; Engel, eod. n. 6; Sylvester, vers. *Decimæ* num. 14; Navarrus, h. t. consil. 1. n. 6. et communis aliorum, arg. c. fin. *de Paroch.* et c. *Quoniam* 13. h. t. ubi universaliter ac indistincte statuitur, « ut si terræ intra certam alicujus Ecclesie parochiam fuerint, decimæ earum eidem Ecclesie debeant assignari. » Ratio est, tum quia juxta superius decimæ prædiales sunt onus reale inhærens ipsis rebus; in oneris autem realibus non inspicitur colonus, sed locus, ubi res sita est, arg. l. *Forma* 4. ff. *de Cens.* et c. *De terris* 16. h. t.; tum quia valde difficile, et confusionis periculo expositum esset, si unus parochus in alterius parochia decimas colligeret, ut bene notatur c. *Cum sint* 18. h. t.

95. *Nisi aliud habeat consuetudo.* — Dicitur tamen notanter, « nisi in contrarium adsit consuetudo; » quia si alicubi viget consuetudo, quod parochiani non alieno, sed proprio suo parochi solvant decimas etiam de agris et fundis in aliena parochia sitis, eidem standum est: prout fatentur omnes; ob clara jura cit. c. *Cum sint* 18. h. t. ubi expresse statuitur, ut « in hujusmodi casu ad consuetudinem sit recurrendum, » quod idem dicitur c. *Ad apostolicæ* 20. h. t. illis verbis:

« Decimas vero messium, vel fructuum arborum, si coluerint in alia parochia, quam in eâ, in qua habitant: tu eligas in hoc casu, quod per consuetudinem diu obtentam ibidem noveris observatum. »

96. *Quomodo, non obstante, quod decimæ debeantur jure divino, valeat consuetudo?* — Dices; decimæ tam materialiter quam formaliter sumptæ debentur de jure divino juxta dicta supra n. 8. et seqq. ergo nihil circa eas valet consuetudo, utpote quæ contra jus divinum nullam vim habet c. fin. *de Consuetud.* Resp. distinguendo ant. Decimæ debentur de jure divino in tantum, in quantum pro signo supremi domini Ecclesie, seu clericis Ecclesie ministris debeant solvi, conceditur: in tantum, ut de jure divino uni certo Ecclesie ministro, et non alteri ministro solvi debeant, negatur ant.; quia uti n. 92. diximus, Deus tantum præcepit, ut pro culto suo decimæ dentur clericis, relinquendo deia vicario suo, et Ecclesie ut easdem pro meritis et exigentia circumstantiarum dividat; consequenter quia Ecclesia decimas prædiales illi parochi assignat, cui ex consuetudine dari consueverunt, sive dantis proprius sit parochus sive non, consuetudo hæc attendenda erit.

97. Instabis: Decimas de jure divino debet quis illi parochi, a quo recipit sacramenta, et alia divina; cum jure divino dignus si operarius mercede sua; arg. c. I. *de Sepulturis*. ergo per consuetudinem fieri non potest ut neglecto parochi proprio decimas quis solvat alieno parochi. Resp. rursus distinguendo ant. Decimas materialiter sumptas, quatenus nempe sumuntur pro honesta sustentatione de jure divino debet quis illi, a quo percipit divina, conceditur: decimas formaliter sumptas, negatur; hæc enim, ut dictum, ex divino jure solummodo debentur Ecclesie, et clericis Ecclesie ministris in genere, ita ut quantum est de jure divino, et nisi Ecclesia aliud ordinasset, præcepto huic quis satisfaceret, cuicumque tandem Ecclesie, et ministro ejus decimas daret: adeoque de jure divino non referat, quænam Ecclesia vel minister ejus decimas percipiat; cum, uti bene observat Abbas, in c. *Cum sint* 18. h. t. n. 6. omnes Ecclesie censeantur una Ecclesia, arg. can. *Loquitur* 18. cau. 24. q. 1. et quis clericus beneficiatus eodem modo et obligatione teneatur in pauperes, et causas pias erogare, quidquid ex decimis honestæ sustentationis superfluum habet, arg. can. *Decimæ* 66. cau. 16. q. 1.